

„СЪВРЕМЕННО БЪЛГАРСКО ИЗКУСТВО. ИМЕНА“ • “MODERN BULGARIAN ART. NAMES”

Божидар Бончев

Bojidar Bonchev

Представен от
Ружа Маринска

Presented by
Ruzha Marinska

Национален
дарителски фонд
„13 века
България“

National
Endowment Fund
“13 Centuries
Bulgaria”

Божидар Бончев

Представен от
Ружа Маринска

Bojidar Bonchev

Presented by
Ruzha Marinska

Национален
дарителски фонд
„13 века България“

National
Endowment Fund
“13 Centuries Bulgaria”

2017

„СЪВРЕМЕННО БЪЛГАРСКО ИЗКУСТВО. ИМЕНА“
“MODERN BULGARIAN ART. NAMES”

По нашите земи керамиката има хилядолетна история. Още в неолитните селища археолозите са открили съдове и удоли с форми, които и днес ни карат да замираме във възхищение. Векове наред вменящи се епохи българинът остава неизменно сроден с тази материя, която, моделирана тактилно, поела трепета на ръката и преминала през огъня, е запазила образа на нашата чувствителност и нашата духовност.

Започвам портрета на Божидар Бончев с тези размисли за керамиката не случайно. В негово лице виждам продължение на една линия и същевременно присъствие в XXI век, при което не се прекъсва култът към тази прастара художественост, съюзяваща стихийно-сетивното, идещо от самата плът на материята с възможностите за нейното одухотворяване.

Всичко, създадено от Божидар Бончев, възхищава. От самото начало, когато той се появи на българската артсцена. Неговата съдова керамика беше изпълнена виртуозно и респектираще с овладяна техника и висок вкус. На юбилейната му изложба, уредена през януари 2017 година в Художествената академия, видях и неговата първа творба. Това е едно особено пано, което, от една страна, стои в тогавашната линия, провеждана от неговия професор Венко Колев, но всъщност

веднага издава оригиналния почерк, различен от познатите и предпочитани по онова време стилизации. Централната част приковава с категоричната си острота – прободени очи и изчертани нос и устни, идещи отгън историята. И всичко това обрамчено със свободни пластично моделирани форми. Тогава, към края на 80-те години, той показва и серията *Часовници* – сложни керамични сглобки, в които тупти времето. Каква по-голяма загадка от механизма, отмерващ човешкото битие! Художникът с увлечение търси пластическите метаморфози и асоциации на тази вечна тема.

През 90-те години Божидар Бончев атакува вниманието на ценителите и наложи на обществото своя авторски стил с поредица от цикли, непознати преди в българското изкуство.

Първо се появиха неговите *Кули* и *Храмове*. Тези синтетични обекти се превърнаха в своеобразна визитна картичка на художника. Те са моделирани като керамични тела, понякога снабдени с метални елементи. Това бяха големи по формат пластики с причудливи форми и богата декорация. Програмно и емблематично сред тях се открие *Емпайър Стейт Билдинг е жив*. Трудно е да разгадаем как се е движила мисълта на автора. Толкова странни и противоречиви асоциации – от приземено

На стр. 1:

Храм

бяла глина, глазура, 65 x 32 x 15 см, 1989 г.

On page 1:

Temple

white clay, glaze, 65 x 32 x 15 45 cm, 1989

битови до екзотично ексцентрични – са събрани в този обект. Решени все във вертикал, тези пластики като одушевени същества се включват в нашето пространство. Не случайно макар и наречени „кули“ и „храмове“, те обикновено завършват с крачета. Вариациите на форми са безчет. Художникът си играе с визуалното, пародира и иронизира. Най-неочаквани хрумвания го водят ту към растителни мотиви, ту към геометрична ритмика, ту към фигурални елементи. Как от архитектурните членения изскачат главите? Дали те са родени от старинните катедрали или от някакви приказни видения? Как пластическият мотив поема върху тялото си калиграфския рисунок? Диапазонът на фантазни порождения у Божидар Бончев е наистина неизчерпаем. Традиции, култури, народи, Изтокът и Западът, ниското и високото – като у един постмодернист живеят органично в неговото съзнание. Тази сплав от толкова разноречиви образи обаче има определен характер и в нея ние разпознаваме стила на Божидар Бончев.

Как ли да го формулираме? С какво ни прилича? С какво ни омагьосват тези пришълци? Рискувам да ги нарека добри герои от чудните приказки. Те са очарователни в самото свое неочаквано явление, в раждането си по някакъв магичен начин. И са неизказано

красиви, макар може би това определение да не се хареса на автора и да подведе читателя. И все пак съм категорична – те никога не са страшни, нито зловещи, в тях няма нищо протиестествено. Те са примирени и съгласувани от един чист естетизъм, вътрешно присъщ на Божидар Бончев.

Специална тема в творчеството му са вазите, на които той дава своя, оригинална интерпретация. Нелишени от възможност за практическо приложение, те са толкова своеобразни по форма, тъй наситени със семантични пластове и подтекст, че твърде условно могат да се впишат в поредицата на този вид керамична продукция. През годините Божидар Бончев дава най-разнообразни версии на тази своя тема.

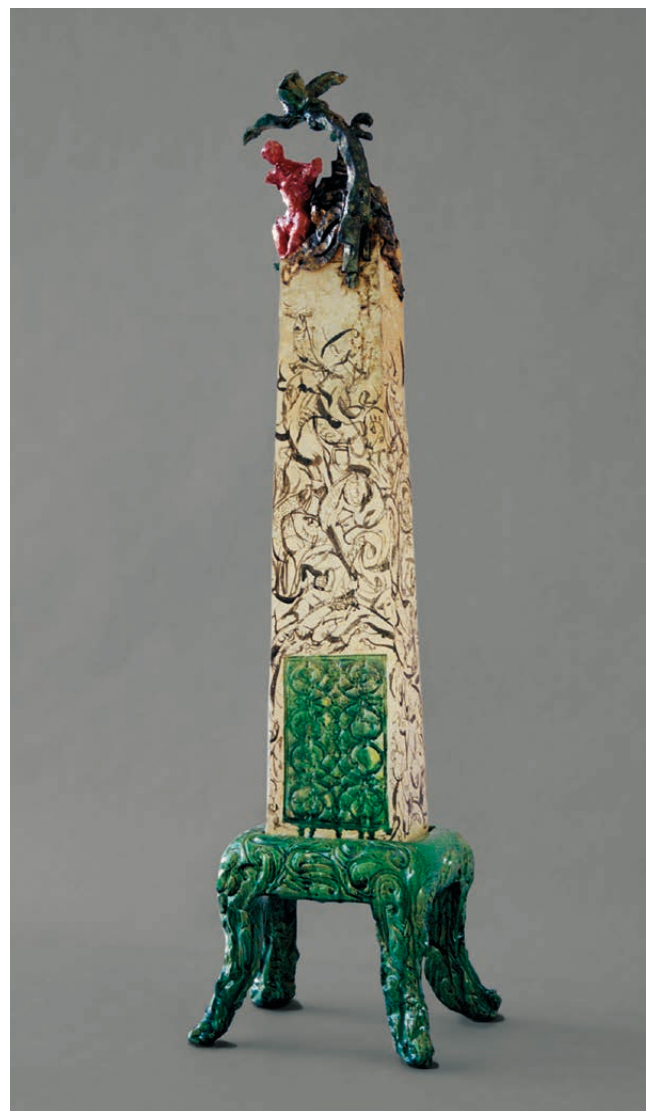
В някои е фокусирано декорирането на тялото на съда, положено в необичайна, предизвикваща асоциации основа. Ние с удивление следваме неговите хрумвания, четем рисунките, радваме се на живописните хармонии. В тях откриваме и контрастите, и остротата на модерната чувствителност на художника. В други той гръзва да предложи съвсем странна геометрика на вазата с лаконичен декор, но компенсира това с разгърнато скулптурно допълнение. Такива са тъй наречените *Героични вазы*. Тук има абсолютна свобода на артистичната инвенция. Изобщо силата на Бончев е в това отдаване на живата пластика, в потребността от нея, във въчувстването в нея. Фактически той създава артобекти, въоръжен с цялата палитра от художествени средства – керамика, живопис, скулптура. Завладяващо е умението му да съчетава форми и цветове, геометрика с арабеск, рисунка с петно, намерено в точен, изразителен и звучен колорит. Почти задължително присъства

човешката фигура – като знак и като модул. Формите на тези вази са наистина безкрайно разнообразни. Някои са откровено вдъхновени от модернизмите на XX век. Други идват от древни култури, които художникът познава и в които е съумял да открие артистичното ядро. Заслужава внимание фактът, че той ги е пренесъл в своя любим керамичен материал, докато образецът е в метал или в дърво.

Друга серия вази тръгват по-скоро от формата на чаши. Но и тук виждаме обилие от колористични инвенции, хармонии, в които разпознаваме любимите на автора съчетания и акценти.

През последните години Божидар Бончев създаде и представи една нова серия вази. Те са свободни от пластика. Формите са строги, повечето с квадратно сечение. Някои от тях са пределно минималистични – в един цвят, главно черни или бели, повърхността – геометрично набраздена. Но развивайки темата, художникът отново се увлича и впуска в образни пътешествия. Остава някои стени гладки и развивайки изчертаните мрежи, ги покрива с рисунки – често флорални, но също и фигурални. Включва любими образи – например Емили Дикинсън. Понякога ги преобръща. Изобщо третира свободно повърхността на вазата като живописно платно, върху което дава воля на въображението си. Отново държим в ръцете си един тотално моделиран художествен обект, който можем да разглеждаме безкрай.

В края на 90-те години Божидар Бончев, омагьосан от чара на Изтока, създаде в порцелан един цикъл релефи, наречен *Пътуване в нападата*. Тук той предпочита интелектуалната дистанция – лобува се, но повече пародира и фантазира. Забавлява се с тези

„Емпайър Стейт Билдинг е жив“

керамика, глазури, 145 x 40 x 40 см, 1991 г.

“Empire State Building is Alive”

ceramics, glaze, 145 x 40 x 40 cm, 1991

Ваза

бяла глина, 70 x 32 x 12 см, 1992 г.

Vase

white clay, 70 x 32 x 12 cm, 1992

прелестни източни картинки като импровизатор на старинен инструмент и така също забравя за времето. Тези негови пластики са не просто постмодерна еkleктика от мотиви и образи, навейни от миниатюрите. Те са кълба от загадки, алюзии и нюанси. Оригиналната техника, която художникът за първи път демонстрира, му дава свобода на превъплъщение. Порцелановите настенни обекти са като скъпоценности. Релеф и рисунка, архитектурен детайл и орнамент, мелодична линия или патинирана живописност – все ефекти, постигнати, за да ни изкуши да го следваме.

Началото на века Божидар Бончев посрещна с нови идеи и нови реализации. Ще започна със серията *Лица*. За нея той избира плоската форма и я третира чисто живописно. Разбира се, не изключва някои вдлъбнатини или релефни пасажи, но те са подчинени на общата багрена система. Най-забележителното отново е как, колко естествено той съгласува различни и дори противоречащи си визуални похвати. Съчетава механично-чертежни мотиви с орнаментална декорация, свободно живописни разливи на цветни петна с геометрични форми и още ред вариации. Този богат набор издава неговото, на автора, естествено съществуване във всички тези стилове и светове, прави творбите му наситени и сложни, а от друга страна – пределно актуални и съзвучни на днешната многолика визуалност на ХХІ век. А зад всичко това няма как да отменим основното – в тези лица, ясно дефинирани като човешки, само тук-там са загатнати отделни черти, а цялата физиогномика е преляла в багри и ритми. С други думи, душевната вселена – вълнения, страхове, нежности и откровения – са не просто екстериоризирани по някакъв магичен начин. Те ни свързват с

психичния живот на човека, без да бъдат опосредени от външния му изглед.

Намирам, че истинско събитие в съвременното българско изкуство са *Големите глави*, които Божидар Бончев създаде и показа в началото на 2002 година. Тук неговата комбинаторика достигна безусловен връх, талантят му демонстрира завършена зрялост, а за изследователите на неговото творчество открито необозримо поле за анализ. Композицията на тези творби логически следва характерния за художника похват. Едрите, многократно превишаващи естествения размер, глави са положени върху основа, всеки път различна и разнообразно обиграна като форма и цвят. В интерпретацията на тези глави Божидар Бончев сякаш се състезава сам със себе си по изобретателност на мотиви и техники. Без да му мигне окото, той слага в разтворените уста цял морски пейзаж, от окото ни гледа цветето, а черепът може да завърши с причудливи геометрични форми или с лежаща фигура. Пластически свободно моделирани обеми са редом с декоративни рисунки или старинни ведути. Отново едно невъобразимо, родено от фантазията на художника, единение на противоречиви визуалности. Но сякаш и това не задоволява стремежа му към обогатяване на образа. Тогава той се решава да намеси и други материали. Така в някои от главите се появяват стъклени бисулки.

Неговите пластически решения не престават да ни удивляват. Той естествено прескача граници и табута, установени норми и закони. Серия обекти, създадени по същото време, приличат вниманието ни с диспропорцията на частите. За сметка на основата той намалява онази част, която има сходство с база, но я извисява на пиедестал. Това му раз-

вързва ръцете да влезе в ролята на живописец и върху широката повърхност да рисува човещи, ангели и какво ли не. В тези свои картинни импровизации той е също толкова разкрепостен. Съчинява неவிждани образи. Разказва някакви свои притчи. Толкова много е погълнал от модерния XX век, но е намерил себе си в това изобилие.

Особено място в творчеството на Божидар Бончев заемат неговите *Рециклажи*, неголеми релефни пана, които аз възприемам като своеобразен поклон пред любимата професия – керамиката. На пръв поглед те могат да смутят зрителя. Какво пък е това да събереш върху една плоскост части от съдове, повечето начупени? Но нали за майстора те са толкова скъпи, толкова драгоценни като материя, дори в тази си осакатена цялост. Както за археолога всеки къс, всеки отломък носи тайна, носи смисъл, възможност да се докосне до съчината, така и за артиста, сраснал се с изкуството на глината, парчетата керамика крият непреодолимо очарование. И за художника е върховно наслаждение да ги реди и комбинира и вече над всякаква функционална употреба да създава нови, свои хармонии. В тези керамични колажи, верен на себе си, Божидар Бончев събира и сблъсква форми – троянски чинии и почти дизайнерски решени парчета, орнаментални късове и обикновени чаши, но съумява да създаде едно артистично зрелище, хомогенно като въздействие.

Навярно за всеки художник е валиден стремежът към едрата форма, към някакво монументално внушение. И Божидар Бончев не го избягва, колкото и трудно, изискващо много усилия да е реализирането на подобни творби в керамична материя. Той е автор на поредица фигури, повечето настенни, превишаващи чо-

бешикия размер, които той е нарекъл *Същества*. Най-често те са монохромни, в тъмна гама. Едни своеобразни съвременни идоли, в които проглеждат древни образи, но и свършено съвременни акценти. В тях има предчувствие за бъдещи трансфигурации.

Забележителна е черната серия глави, наречени *Шлемове*, изпълнена през 2006 година и допълнена малко след това. Тук той почти напълно се е отказал от цвета и рисунъка. Възприел е един формат и една основа. Но оттук нататък отново дава воля на въображението си. И се впуска да обрамчва главата, извличайки невъобразимо богатство от образни послания. Оказва се, че очите могат да бъдат ръбесто изскочили напред или изчезнали зад спуснати ресници. Че ушите могат да са шръкнали в различни посоки или подменени по най-причудлив начин, а устните могат да станат на хармоника или пък да приемат форма на разцъфнала розичка. Да не говорим за косите – кичести облачета или струпани строителни елементи. И пак се оказваме пред предизвикателството да се вчувстваме в образи, състояния, преображения, културни асоциации.

Божидар Бончев наистина е свободен в реакциите си. Съзнателно не използвам думата „експеримент“, защото онова, което той прави, е завършено. Бурните събития в средата на 90-те години го провокираха да направи една серия жълти чаши с рисуван с позлата глави, в които явно отекуваше гласът на тълпите от софийските улици. Нека си спомним и неговите *Порцеланови зъби*, показани в пловдивската галерия „Сариев“, в които политическата публицистика беше получила толкова оригинален израз.

На една от последните си изложби художникът показва чинии с внушителни размери. Да, по форма те напомняха познатите битови

предмети. Но това си беше чиста провокация, отново игра и пародия. Едни от тях той програмно беше оставил без декорация. Върху други бе колажирал толкова много неща. Като в кръстословица тук можехме да открием чайници, етикети, инструменти и дори огушевени същества. Рисунъкът както винаги беше естетски изящен – подчертано графичен, златист, извиращ върху виненочервения фон на чинията пано.

На същата изложба той показва и други две нови съвсем различни творби – доказателство, че не познава граници в своите търсения. Това са пана с уголемени човешки лица, върху които условно беше хвърлил златна мрежа. И отново връщане назад – към исторически асоциации с образи и техники, а в същото време – гръзко изразена днешна позиция.

Игрите с визуалното през последните години намират неочаквано обеществяване в странни обекти, в които художникът затваря под стъклен похлупак фигурки и фрагменти, преобладаващо от низовия регистър, но ги издига на пиедестал, за да насочи мисълта ни към това, че и в тези форми от арсенала на масовия вкус може да се открият съкровени човешки интонации.

В последно време Божидар Бончев се представя с творби, в които се чете тенденция към минимализъм. Концептуално най-изявен в този план е неговият *Кръг*. Изправени пред него, ние все пак усещаме не стерилно изчертана най-идеалната геометрична форма, а топло пулсираща образност. Тя е в неправилно гънещата се метална рамка (художникът по-често се обръща към метала) и в живата пластичност на керамичната материя. С други думи, откриваме познатия почерк на автора, колкото изкушен от новаторски посоки, толкова дълбинно

Поглед
шамот, каменина,
1984 г.

Look
chamotte, grog,
1984

оплоден от непреодолимата образност, знак на всяко изкуство. Продължение на тази линия е едно от последните му пана. Този път кръгът е сплескан до елипса. Металната рамка е също толкова жива и звънко закончена с декоративно цвете. Керамичният фон е с нежни приливи, а шарената фигурка-игралка вдясно прави от творбата едно живо създание.

С известна тъга мисля за това, че Божидар Бончев все по-рядко прави съдова керамика. В тази област той беше забележителен майстор. Технологично свършени (защото сред колегите си той едва ли има конкурент в занаята), неговите работи – купи, чаши, сервизи – приличаха с оригиналните си решения и висок естетизъм.

Пишейки тези редове и търсейки точни думи, които да изразят особения чар на творбите на Божидар Бончев, си спомних нещо, което преди години бях чел. В мемоарите си за своите парижки срещи с Модилиани Анна Ахматова описва как художникът е разпознал, че

именно тя го е посетила и като не го е намерила, е хвърлила през отворения прозорец розите, които е носила със себе си. Казал ѝ е, че те така красиво са лежали върху пода. Ето такава красота откривам в самия жест на Божидар Бончев – изящество в рисунка, хармония в цветовете, свършенство в образа. Нямам обяснение за тази калиграфия, но тя е факт.

Пишат и философстват за българския постмодернизъм. Едни го възхваляват, други го ругаят. Не съм сигурна, че го разбираме. Постмодернизмът не е просто еkleктика, смесване на стилове и форми от различни епохи. Постмодернизмът е надмозване на чисто стиловите характеристики. Той е възможност да мислиш за нещата, за образите от друга гледна точка. Да си волен да ги комбинираш по свой начин, да ги виждаш в непознати досега проекции и така да достигааш и да внушаваш нови послания. Убедена съм, че Божидар Бончев е един от най-автентичните български постмодернисти.

In our lands, ceramics has got a thousand-year history. Even in Neolithic settlements, archaeologists have found vessels and idols with forms which stun us even today. For centuries, in the course of successive epochs, the Bulgarian has remained unvaryingly related to the matter which has molded him tangibly; having felt the throbbing of the hand and having passed through fire, that matter has preserved the image of our sensitivity and our spirituality.

It is not by chance that I begin the portrait of Bojidar Bonchev with these thoughts about ceramics. In his person, I see the continuance of a line and also a presence in the 21st century which does not interrupt the cult of old art fusing the elemental and sensory of the substance of matter with the occasions of its spiritualization.

All that Bojidar Bonchev has created is admirable. Since the very beginning, when he appeared at Bulgarian art scene. Then, his ceramic vessels were rendered expertly and their mastered technological dexterity and high taste brought about respect. At his jubilee exhibition arranged at the Art Academy in 2017, I saw his first work. It is a special wall panel which is, on the one hand, in the style of the period exercised by his professor, Venko Kolev, but, on the other hand, brings to light an original hand which differs from familiar stylizations, favored at the time. The central part captivates with

its categorical sharpness – pierced eyes and outlined nose and lips seeming to come from the depths of history. All that is surrounded by free plastic forms. At that time, at the end of the 1980s, he showed the *Clocks* series – complex ceramic units in which time pulsates. What is a greater mystery than the mechanism of measuring human living! The artist is engulfed in searching the plasticity metamorphoses and associations of this eternal topic.

In the 1990s, Bojidar Bonchev attacked connoisseurs; attention and established his own style with a number of cycles unknown before in Bulgarian art.

The first to come were his *Towers* and *Temples*. These synthetic objects became a distinctive visit card of the artist. They are modelled as ceramic bodies, sometimes complemented with metal elements. They were large-size plastics with strange forms and lavish decoration. Programmatically and emblematically, *Empire State Building is Alive* stood out among them. It is difficult to guess the author's movement of thought. So many strange and controversial associations – from down-to-earth and every day to exotically eccentric ones – are collected in this object. Rendered vertically, the plastics enter our space like animated beings. It is not by chance, despite being named “towers” and “temples”, more often than not, they end up with small peduncles. Variations of form are

countless. The artist is playing visually; he parodies and ironizes. Some unexpected whims lead him to plant motives, to geometric rhythm and to figural elements. How do heads jut out from architectural partitions? Are they born from ancient cathedrals or from some fairy visions? How does the plastic motif acquire its calligraphic texture? The range of Bojidar Bonchev's fantastic sources is really infinite. Traditions, cultures, nations, the East and the West, low and high seem to live organically together in his mind as in a post-modernist. The mixture of so different images however has got a definite character and in it we can recognize the style of Bojidar Bonchev.

How should we formulate it? With what does it attract us? With what do these aliens enchant us? I take the risk of calling them good characters from strange tales. They are charming in their unexpected occurrence, in their magical birth. And they are also unspeakably beautiful although this definition might not appeal to the author and might mislead the reader. Nevertheless, I am resounding – they are never scary, never sinister; there is nothing unnatural in them. They are acquiescent and coordinated by some pure esthetics, internally distinctive of Bojidar Bonchev.

Vases are a special topic in his work; he gives them his original interpretation. They are not left without any practical application but their unique form, their saturation with semantic layers and context make their inclusion in the respective ceramic production rather arbitrary. In the years Bojidar Bonchev made a range of variations on this topic.

In some of them, there is a focus on the decoration of the body of the vessel put in an unusual light causing associations. We follow his whims with wonder; we read the drawings, enjoy the color harmonies. In them, we also find contrasts

and sharpness of modern sensitivity of the artist. In other ones, he dares to offer some strange geometry with laconic ornamentation compensated with unfolded sculpture addition. Those are the so-called *Heroic Vases*. They have absolute freedom of artistic invention. In general, Bojidar Bonchev's power is in his surrender in living plasticity, in the need for it, in being engulfed in it. As a matter of fact, he creates objects of art armed with the whole palette of artistic methods – ceramics, painting, sculpture. His skill is in combining forms and colors, geometry and arabesque, drawing and spot found in precise, expressive and rich color. Human figure is almost obligatorily present – as a sign and as a module. Forms of vases are actually infinitely varied. Some of them are frankly inspired by modernisms of the 20th century. Others come from ancient cultures known to the artist in which he has managed to find an artistic nucleus. It is worth noting that he has carried them over to his favorite ceramic material; the original is made of metal or wood.

Another series of vases is based on the form of cups. Here we see abundance of color inventions, harmonies, and recognize the author's favorite combinations and accents.

In the recent years, Bojidar Bonchev created and presented a new series of vases. They are free of plastics. Forms are austere; most pieces have a square cross section. Some of them are marginally minimalistic – in one color, mainly black or white, with geometrically striated surface. But developing the topic, the artist is once more carried away; he is consumed by image journeys. He leaves some walls smooth and breaking the sketched nets he covers them with drawings – often floral but also figural. He included favored characters, e.g. Emily Dickinson. Sometimes he turns them around. He treats freely the surface of the vase as a canvas and on it he lets his imagination go. Again, we hold in

Натюрморт с ваза
керамика, глазури, 1992 г.

Still-life with a Vase
ceramics, glaze, 1992

our hands a totally modelled art object which can be watched endlessly.

At the end of the 1990s, Bojidar Bonchev was captivated by charm of the East and created in porcelain a cycle of reliefs called *Journey in Pleasure*. Here, he preferred intellectual distance; he enjoys but rather parodies and fantasizes. He is having fun with these pretty eastern pictures as an improviser with an ancient instrument; and he also is oblivious of time. These plastics of his are not only postmodern eclectics of motifs and images reminiscent of miniatures. They are a ball of puzzles, allusions and nuances. The original technique demonstrated by the artist for the first time gives him freedom to reincarnate. Porcelain wall-mounted objects are like jewels. Relief and drawing, architectural detail and ornament, melodic line or painting with patina – all those effects meant to luring us in following him.

Bojidar Bonchev met the beginning of the century with new ideas and new realizations. I shall begin my description with the *Faces* series. For it, he chooses the flat form and treats it purely visually. Of course, he does not exclude some concave or relief passages but they are dominated by the general color system. And again, the most remarkable is his natural coordination of different even controversial visual approaches. He matches mechanically drawn motifs with ornamental decoration, free painting flows of color spots with geometric forms and a string of variations. This rich set reveals the author's natural existence in all these styles and worlds; it makes his works

saturated and complex and on the other hand they are ultimately current and congenial to the present protean visibility of the 21st century. And we cannot skip the major thing behind all this – in these faces, distinctively modelled as human, only here and there one can discern separate features; the whole physiognomy is overflowing with color and rhythm. In other words, spiritual universe – excitement, fear, tenderness and revelation – is not only exteriorized in some magical way but also related to psychological life of man without being mediated by his exterior.

I think that *Big Heads* are a real event in modern Bulgarian art. Bojidar Bonchev made and presented them in early 2002. Here, his combinatorics reaches unquestionable peak; his talent demonstrates complete maturity and created an infinite area for researchers of his work. Composition of these works follows logically the artist's characteristic approach. Large heads, bigger than natural lifesize, are placed on a base which is each time different with its form and color. In the interpretation of these heads, Bojidar Bonchev seems to compete against himself in inventing motifs and techniques. With poise, he places a whole sea landscape in the open mouth; a flower is looking from the eye; the skull can end in odd geometric forms or a lying figure. Volumes freely modelled in terms of plasticity stand by decorative drawings or ancient eddies. Again, it is an unthinkable union of controversial visual elements burn by the artist's fantasy. But, seemingly, that does not satisfy his strive to enrich the image. He decides to include other materials. Glass pendants take part in some heads.

His plastic decisions do not stop surprising us. He crosses borders and taboos in a natural way, disregarding established norms and laws. A series of objects created at that time attract with their disproportion of parts. At the expense of the

base, he decreases that part which is akin to a vase but raises it to a pedestal. That unties his hands to play the role of a painter and to draw humans, angels, etc. on the wide surface. In these improvised pictures, he is also in their natural habitat. He composes unseen images. He tells his own legends. He has amassed so much from his contemporary 20th century but also he has found himself in this abundance.

A special place in Bojidar Bonchev's work is occupied by his *Recycling* series – relief panes of moderate size which I consider as a specific bow to the beloved profession – ceramics. At first sight, they can confuse the viewer. What is it – to collect pieces of vessels mostly broken on one surface? But they are so dear to the master and thus valuable as matter, even in this mutilated wholeness. As for the archaeologist, each piece, each fragment carries a secret, some meaning, some opportunity to touch the essence, the artist accrete with the art of clay, pieces of ceramics possess irresistible fascination. For the artist, it is inspiringly pleasing to arrange and combine them and surpassing any functional use to create his own new harmonies. In these ceramic collages, Bojidar Bonchev is true to himself; he collects and conflicts forms – plates from the town of Trojan and almost designer pieces, ornamental bits and ordinary glasses; and yet he achieves an artistic spectacle which is homogeneous as impact.

Perhaps every artist does his best to achieve the large-size form, the monumental evocation. Bojidar Bonchev is no exception although in his case it is difficult and requires a lot of efforts to realize such works in ceramic material. He is the author of a range of figures predominantly intended for hanging on walls larger than life size called *Creatures*. Often, they are monochromic, in dark hues. They are modern idols of a kind in which ancient images are set together with

really contemporary accents. In them, there is a premonition of future transfigurations.

The black series of heads of 2006 and supplemented later is remarkable; it is called *Helmets*. Here he has almost entirely given up color and drawing. He has adopted one format and one basis. But from that on, he sets free his imagination. And he starts outlining the head extracting inconceivable treasure of visual messages. It turns out that the eyes can be cuttingly protruded or withdrawn behind dropping eyelashes, that the ears can be jutting out in different directions or substituted in bizarre ways and the lips can turn into a harmonica or into a blossoming little rose. Not to mention the hair; it is like clouds or piled building elements. And again, we are facing the challenge of caring about images, states, transformations, culture associations.

Bojidar Bonchev is really free in his reactions. Consciously or not, I use the word “experiment” because what the author does is completed. Turbulent events of the middle of the 1990s provoked him to make a series of yellow cups with heads painted in gold; the voice of the crowds of Sofia streets is clearly echoing in them. Let us remember his *Porcelain Teeth* exhibited at the Sariev Gallery in Plovdiv in which political journalism obtained an original expression.

At one of his latest exhibitions, the artist exhibited plates with impressive dimensions. Yes, in terms of form, they resembled familiar everyday objects. But that was a real provocation, a game, a parody. Some of them were left without any decoration. And on some others, he had superimposed so many things. As in a crossword puzzle, we could find kettles, labels, instruments and even animated creatures. The drawing was aesthetically exquisite – distinctly graphic, golden, flowing out against the wine red background of the plate.

At the same exhibition, he showed two other new works which were rather different. That proves the fact that he does not put limits in his exploration. These are panes with enlarged human aces on which he had draped arbitrarily a golden net. And again there is a retreat to historical associations with images and techniques; at the same time, there is a bold modern position.

Games with the visual element in the recent years find some unexpected replenishment in strange objects; in them, the artist closes under a glass lid small figures and fragments mostly from the low-level register but he raises them on a pedestal in order to direct our thought to the fact that, in these forms from the arsenal of mass taste, one can find dear human intonations.

Recently, Bojidar Bonchev has produced works in which one can find a tendency to minimalism. His *Circle* is conceptually mostly related to it. In front of it, we feel not sterile presentation of the most ideal geometric form but a warmly pulsating imagery. It is in the unevenly folded metal frame (often the artist turns to metal) and in the live plasticity of the ceramic matter. In other words, we find the familiar approach of the writer; he is attracted by both innovative directions and by deeply fertilized irresistible imagery of the sign of each art. This line is continued in one of his panes. This time, the circle is flattened to an ellipse. The metal frame is so alive and brashly fastened with a decorative flower. The ceramic background is with tender flows and the motley toy figure on the right makes the work a living creation.

I think sadly that Bojidar Bonchev makes ceramic vessels ever more rarely. He was a remarkable master in this area. Technologically perfect (because he hardly has any competitor among his colleagues in the craft), his works – bowls, cups, sets – were attractive with their

original solutions with high aesthetics.

Writing these lines and looking for the right words in order to express the special charm of Bojidar Bonchev's works, I remember something that I read some years ago. In her memoirs of her meetings with Amadeo Modigliani, Anna Akhmatova described how the artist found out that she had visited him and failing to find him at home had thrown through the window the roses she had brought. He told her that they lay beautifully on the floor. I find this kind of beauty in the gesture of Bojidar Bonchev – delicate drawing, harmony in color, perfection of image. I cannot explain this calligraphy but it is a fact.

People write and philosophize on Bulgarian postmodernism. Some of them praise it and others curse it. I am not sure we understand it. Postmodernism is not simply eclecticism, mixing of styles and forms from different epochs. Postmodernism is prevalence of purely stylistic characteristics. It is an opportunity of thinking about issues and images from a different point of view – to be free to combine them in your own way, to see them in unfamiliar projections and to achieve and suggest new messages. I am sure that Bojidar Bonchev is one of the most authentic Bulgarian postmodernists.

Купи

бяла глина, глазура, диаметър 45 см, 1993 г.

Cups

white clay, glaze, diameter 45 cm, 1993

1956, 9 октомври – Роден в Котел

1975 – Завършва Техникум по керамика и стъкло, София

1979 – 1984 – Следва в Художествената академия, специалност „Керамика“; дипломира се при проф. Венко Колев

1986 – хоноруван преподавател в Академията

1990 – редовен преподавател

1996 – доцент

1996 – 1998 е гостуващ лектор в Whitworth College в Спокейн (САЩ)

2003 – професор в катедра „Керамика“ на Художествената академия

Самостоятелни изложби:

2017 – ретроспективна изложба в галерия „Академия“, НХА

2016 – изложба в галерия „Арт алея“

2014 – изложба в галерия „Склада“ (съвместно със Свилен Блажев)

2010 – изложби в галерия „Сариев“, Пловдив, и галерия „Юка“, Варна

2006 – изложба „Същества“, галерия „Арт алея“, София, и изложба „Кариес“, галерия „Сариев“, Пловдив

2003 – изложба „Опит за портрет“, Национална художествена галерия, зала „Параклис“ (2003)

1999 – 2000 – изложба „Пътуване в насладата“ (съвместно с Греди Асса), галерия „Ирида“, София

1998 – изложба в галерия „Уилям Травър“, Сиатъл, галерия „Доринда Найт“, Спокейн, галерия „Пенелопе Лукас“, Такома, Вашингтон (САЩ)

1997 – изложба в галерия „Макта“, София

1996 – изложба в галерия „Стълбата“, София

1994 – изложба в Дом „Витгенщайн“, Виена

1991 – изложба в галерия „Хемус“, София

1989 – изложба в галерия на Творческия фонд на Съюза на българските художници, София, „Раковски“ 125

1988 – изложба в Галерия на АМХ към СБХ, София, „Раковски“ 108

Колективни изложби:

2004 – участие в изложбата „Балканска керамика“ в рамките на конгреса на Международната академия по керамика, Атина

2002 – участие в изложбата „Съзвучия и дисонанси“ (куратор Ружа Маринска), Художествена галерия „Борис Георгиев“, Фестивал за визуални изкуства „Август в изкуството“, Варна

1998 – Warehouse Gallery, Фондация за керамично изкуство „Арчи Брей“

1996 – V международно биенале и симпозиум за керамика (IRIS), Порво (Финландия)

1995 – Художници от цял свят посещават Тласкала, Мексико

1995 – OB'ART 91, Салон на обекта на съвременните изкуства, Париж

Награди:

2010 – „Златен век“, на Министерство на културата, за цялостен принос в българското изкуство

1997 – Награда на Съюза на българските художници за цялостно представяне

1991 – награда „Надежда“ (Espoir) от изложението OB'ART, Париж

1990 – награда „Иван Пенков за декоративни изкуства“

Biographical Data

1956, 9 October – Born in the town of Kotel

1975 – Graduated from Technical School of Ceramics and Glass, Sofia

1979 – 1984 – undergraduate student at Academy of Art, Ceramics program; graduated in the class of Professor Venko Kolev

1986 – Part-time lecturer at the Academy

1990 – Fulltime lecturer

1996 – Associate professor

1996 – 1998 – Guest-lecturer at Whitworth College, Spokane, U.S.A.

2003 – Professor at Department of Ceramics, Academy of Art

Individual Exhibitions

2017 – Retrospective exhibition at Academia Gallery, NHA

2016 – Exhibition at Art Alley Gallery

2014 – Exhibition at Warehouse Gallery (together with Svilen Blazhev)

2010 – Exhibitions at Sariev Gallery, Plovdiv, and Juka Gallery, Varna

2006 – Exhibition *Creatures*, Art Alley Gallery, Sofia, and exhibition *Dental Caries*, Sariev Gallery, Plovdiv

2003 – Exhibition *Attempt at Portrait*, National Art Gallery, Paraklis Hall

1999 – 2000 – Exhibition *Trip in Pleasure* (together with Greddy Assa), Irida Gallery, Sofia

1998 – Exhibition at William Traver Gallery, Seattle, Lorinda Knight Gallery, Spokane, Penelope Lucas Gallery, Takoma, Washington, U.S.A.

1997 – Exhibition at Makta Gallery, Sofia

1996 – Exhibition at Staircase Gallery, Sofia

1994 – Exhibition at Wittgenstein House, Vienna

1991 – Exhibition at Hemus Gallery, Sofia

1989 – Exhibition at the gallery of Creative Fund of Union of Bulgarian Artists, Sofia, Rakovski 125

1988 – Exhibition at the gallery of AMH of SBH, Sofia, Rakovski, 108

Joint Exhibitions

2004 – Participation in exhibition *Bulgarian Ceramics* at the congress of International Academy of Ceramics, Athens

2002 – Participation in exhibition *Harmony and Dissonance* (Ruzha Marinska, curator), Boris Georgiev Art Gallery, Festival of Visual Arts *August in Art*, Varna

1998 – Warehouse Gallery, Archie Bray Foundation for the Ceramic Arts

1996 – V International Biennale and Symposium of Ceramics (IRIS), Porvoo, Finland

1995 – Artists from all over the world visit Tlaxcala, Mexico

1995 – OB'ART 91, Salon of Objects of Modern Art, Paris

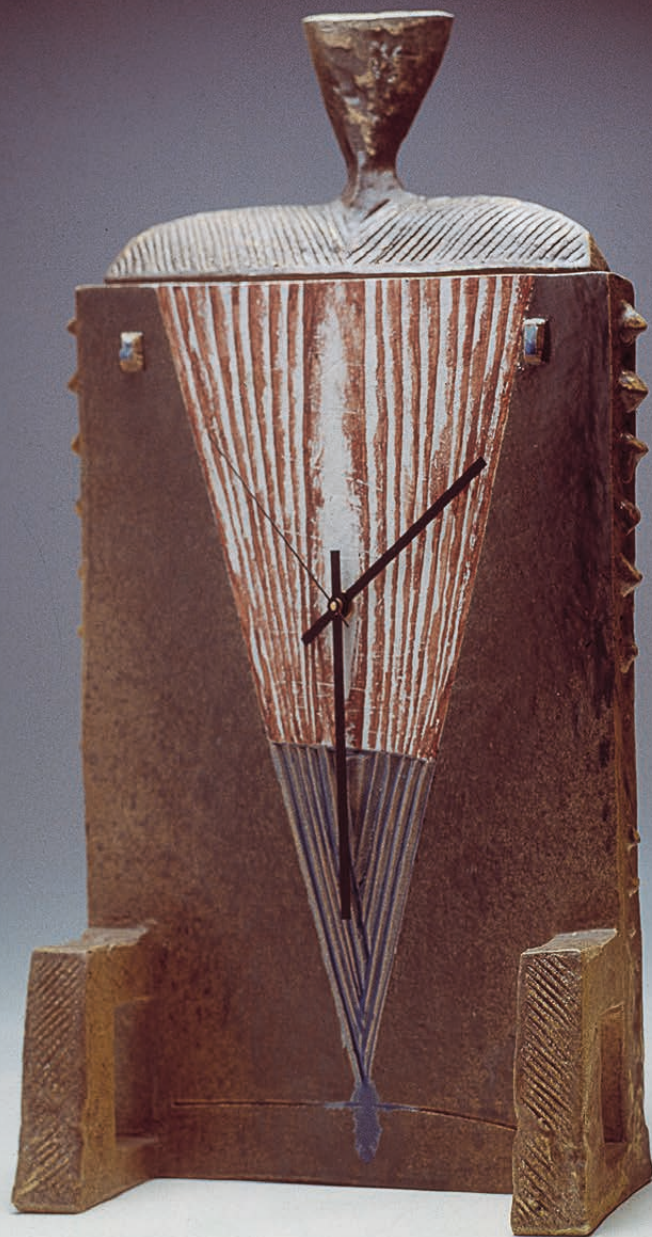
Awards

2010 – Golden Century, Ministry of Culture, for overall contribution to Bulgarian art

1997 – Award of Union of Bulgarian Artists for overall performance

1991 – Award “Hope” (Espoir) at OB'ART, Paris

1990 – Award “Ivan Penkov for Decorative Arts”

Часовник-кутия, бяла глина, 55 x 28 x 15 cm, 1988 г.

Clock-box, white clay, 55 x 28 x 15 cm, 1988

Вази, бяла глина, 50 x 38 x 10 cm, 1990 г.

Vases, white clay, 50 x 38 x 10 cm, 1990

Храм

бяла глина, глазура,
100 x 45 x 22 см, 1990 г.

Temple

white clay, glaze,
100 x 45 x 22 cm, 1990

На стр. 21:

Пет кули

керамика, глазури,
вис. 190/145/165/170/190 см,
1993 г., 1996 г.

On page 21:

Five Towers

ceramics, glaze,
h 190/145/165/170/190 cm,
1993, 1996

Двоен портрет 1

порцелан, бяла глина, 85 x 40 x 12 см, 1997 г.

Double Portrait 1

porcelain, white clay, 85 x 40 x 12 cm, 1997

Двоен портрет 2

порцелан, бяла глина, 85 x 40 x 12 см, 1997 г.

Double Portrait 2

porcelain, white clay, 85 x 40 x 12 cm, 1997

Съд с капак

бяла глина, 58 x 12 x 9 см, 1998 г.

Vessel with a Lid

white clay, 58 x 12 x 9 cm, 1998

Пътюване в насладата, керамика, 56 x 35 x 12 см, 1999 г.

Journey in Pleasure, ceramics, 56 x 35 x 12 cm, 1999

Пътуване в насладата, керамика, 56 x 35 x 12 см, 1999 г.

Journey in Pleasure, ceramics, 56 x 35 x 12 cm, 1999

Кутия

бяла глина, глазура,
38 x 20 x 20 см, 1988 г.

Box

white clay, glaze,
38 x 20 x 20 cm, 1988

Героична ваза
порцелан, бяла глина,
50 x 38 x 10 см, 2002 г.

Heroic Vase
porcelain, white clay,
50 x 38 x 10 cm, 2002

Рециклаж II, керамика, 45 x 45 x 28 см, 2006 г.

Recycling II, ceramics, 45 x 45 x 28 cm, 2006

Рециклаж III, керамика, 45 x 45 x 28 см, 2006 г.

Recycling III, ceramics, 45 x 45 x 28 cm, 2006

Onum za normpem
 керамика,
 145 x 50 x 45 см, 2003 г.

Attempt at Portrait
 ceramics,
 145 x 50 x 45 cm, 2003

Onum za normpem
 керамика, 148 x 50 x 45 см, 2003 г.

Attempt at Portrait
 ceramics, 148 x 50 x 45 cm, 2003

Onum za normpem
 керамика, 145 x 50 x 45 см, 2003 г.

Attempt at Portrait
 ceramics, 145 x 50 x 45 cm, 2003

Лица
 порцелан,
 60 x 35 x 10 см, 2003 г.

Faces
 porcelain,
 60 x 35 x 10 cm, 2003

Лица
 порцелан,
 60 x 35 x 10 см, 2003 г.

Faces
 porcelain,
 60 x 35 x 10 cm, 2003

Лица
 порцелан,
 55 x 38 x 10 см, 2003 г.

Faces
 porcelain,
 55 x 38 x 10 cm, 2003

Същества
керамика,
2006 г.

Creatures
ceramics,
2006

Шлем
керамика,
45 x 30 см, 2006 г.

Helmet
ceramics,
45 x 30 cm, 2006

Шлем
керамика,
45 x 30 см, 2006 г.

Helmet
ceramics,
45 x 30 cm, 2006

Глава
шамот,
50 x 42 x 45 см, 2008 г.

Head
chamotte,
50 x 42 x 45 cm, 2008

Глава

шамом, 50 x 42 x 45 см, 2008 г.

Head

chamotte, 50 x 42 x 45 cm, 2008

Кариес
 порцелан,
 25 x 20 x 18 см, 2006

Dental Caries
 porcelain,
 25 x 20 x 18 cm, 2006

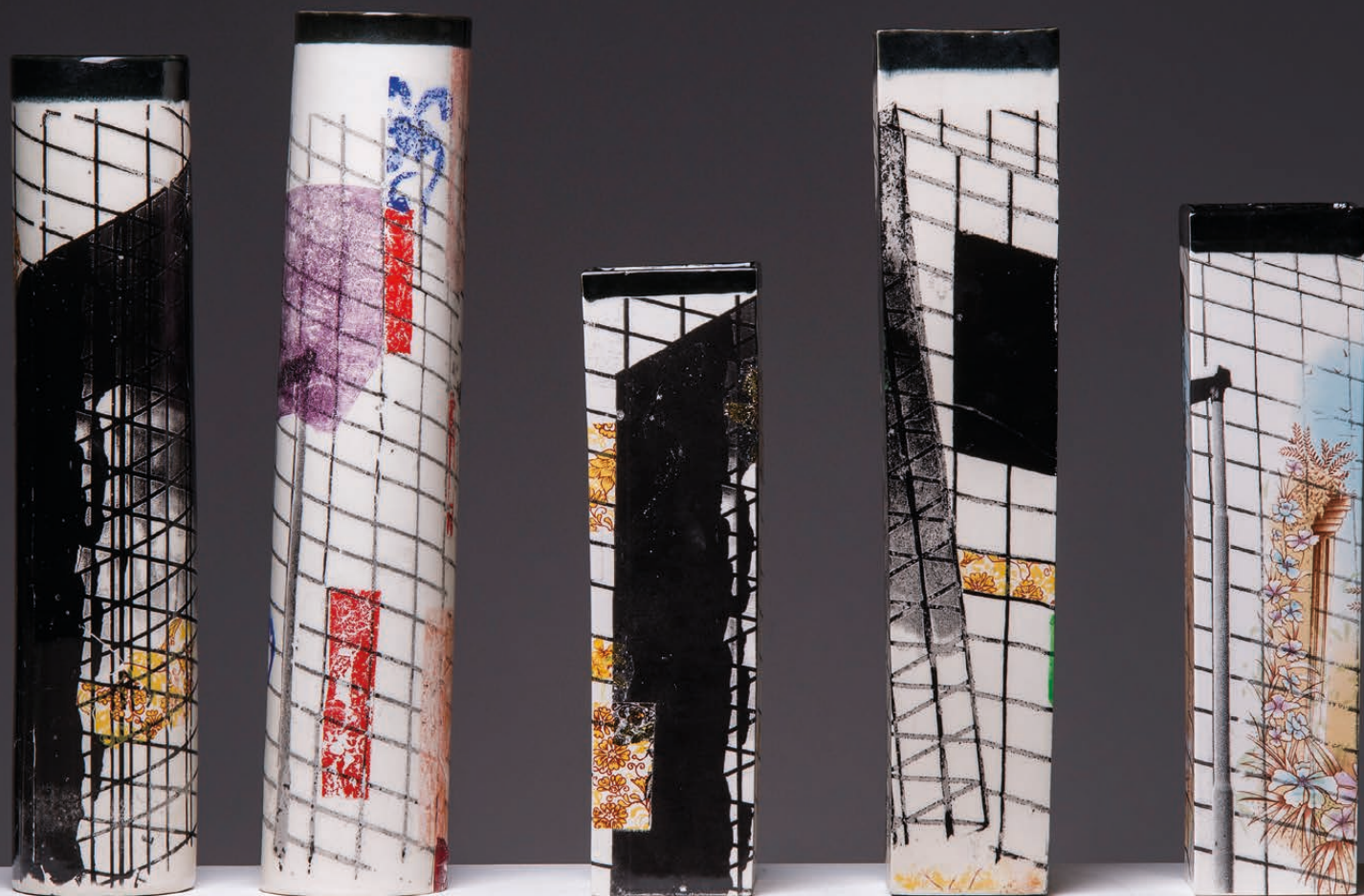

Кариес, изложба в галерия Сариев, Пловдив, 2006 г.

Dental Caries, exhibition at Sariev Gallery, Plovdiv, 2006

Вазы, порцелан, 50 см, 2010 г.

Vases, porcelain, 50 cm, 2010

Ваза
порцелан, шамот,
60 x 23 x 20 см, 2016 г.

Vase
porcelain, chamotte,
60 x 23 x 20 cm, 2016

Старата госпожа
бяла глина, стъкло,
22 x 20 см, 2016

Old Lady
white clay, glass,
22 x 20 cm, 2016

Кинтиуги

керамика, смола, метал,
2016 г.

Kintsugi

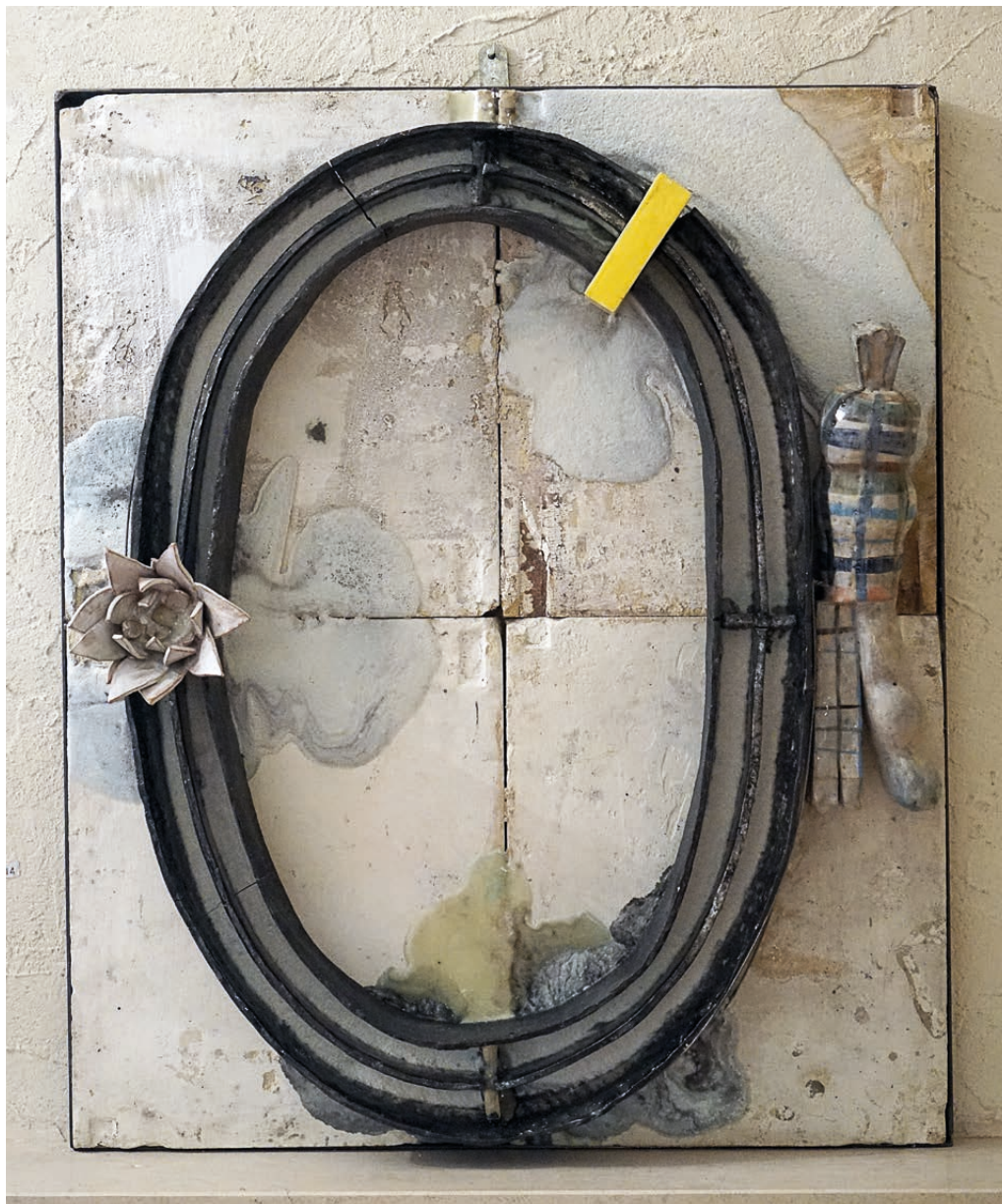
ceramics, resin, metal,
2016

Диск, шамот, диаметър 90 см, 2010 г.

Disk, chamotte, diameter 90 cm, 2010

46

Композиция, шамот, платни, глазура, метал, смола, 90 x 80 x 12 cm, 2016 г.

Composition, chamotte, cloth, glaze, metal, resin, 90 x 80 x 12 cm, 2016

© Ружа Маринска, автор на текста, 2017 г.
© Тодор Шопов, превод на английски език, 2017 г.
© Архив Божидар Бончев, фотографии, 2017 г.
© Виктор Паунов, дизайн на поредицата, 2017 г.
© Веселин Праматаров, дизайн, 2017 г.
© Национален дарителски фонд „13 века България“, издател, 2017 г.

© Ruzha Marinska, author of the text, 2017
© Todor Shopov, English translator, 2017
© Archive Bojidar Bonchev, photographs, 2017
© Victor Paunov, series designer, 2017
© Vesselin Pramatarov, designer, 2017
© National Endowment Fund “13 Centuries Bulgaria”, publishing, 2017

ISBN 978–954–8718–44–8

ПОРЕДИЦА „СЪВРЕМЕННО БЪЛГАРСКО ИЗКУСТВО. ИМЕНА“
БОЖИДАР БОНЧЕВ

Ружа Маринска автор • **Тодор Шопов**, превод
на английски език • **Виктор Паунов**, дизайн на поредицата •
Веселин Праматаров, дизайн и предпечат • **Университетско**
издателство „Св. Климент Охридски“, печат

първо издание

формат 12/70 x 100, обем 4 н. к. (48 стр.)

Национален дарителски фонд „13 века България“
София, 2017 г.

BOOK SERIES “MODERN BULGARIAN ART. NAMES”
BOJIDAR BONCHEV

Ruzha Marinska, author • **Todor Shopov**, English translator
• **Victor Paunov**, series designer • **Vesselin Pramatarov**, designer
and prepress • **“St. Kliment Ohridski” University Press**, printing

first edition

size 22,5 x 21,5 cm, number of pages 48

National Endowment Fund “13 Centuries Bulgaria”
Sofia, 2017

